

Alternative Økonomiske Teorier

Redaktionelt forord af Niels Kærgård

For godt 100 år siden, dvs. i årtierne før 1. verdenskrig, var der mange økonomiske skoler. De var både fagligt og geografisk adskilte. I England var Alfred Marshall det store navn, i Lausanne sad Leon Walras og Wilfredo Pareto med deres matematiske generelle ligevægtsteori, i Wien sad den østrigske skole og sloges på tysk med den i Tyskland dominerende historiske skole. Der ved siden af var der marxistiske økonomer, som Rosa Luxemburg. Danske økonomer korresponderede med Jevons og Edgeworth på engelsk, med østrigerne på tysk og med Walras på fransk. Der var noget for enhver smag. Sådant var det fortsat i mellemkrigstiden. Keynes var nu det store engelske navn, men der var også en Stockholm-skole, og i Oslo regerede Ragmar Frisch, mens institutionalister som W. C. Mitchell dominerede i USA.

Sådan er det ikke længere. I dag har vi en dominerende mainstream-økonomi, og den bliver altid skrevet på en blanding af amerikansk og matematik. Alle de førende tidsskrifter er amerikansk dominerede, og den helt dominerende økonomiske teori er en neoklassisk inspireret enhedsteori med rationelle agenter, der maksimerer deres nytte og deres profit. Der er nok specielle tidsskrifter, men der er næppe nogen økonom i verden, der ikke allerhelst vil have sine artikler publiceret i *American Economic Review*, og hvis det ikke er muligt så i *Quarterly Journal of Economics*, *Journal of Political Economy* eller *Econometrica*. De tysksprogede tidsskrifter er begyndt at udkomme på amerikansk. Af de 48 prismodtagere, der siden denne prisuddelings start i 1969 har fået Nobelprisen i økonomi, er 34 amerikanere (der ud over 5 briter, 2 fra Norge, Sverige og Tyskland og en fra Frankrig, Holland og Sovjetunionen).

Årsagerne til denne udvikling er mange. Til op i 1970'erne havde man en Keynesiansk makroteori med faste priser og en mikroteori med fleksible, ligevægtsskabende priser. Denne uoverensstemmelse mellem makro- og mikroøkonomien var selvfølgelig noget rod. Derfor fik man hele diskussionen om makroteoriens mikrofundament, og den betød, at også makroteorien blev bygget på rationelle nytte- og profitmaksimerende agenter. Samtidig

blev de gammeldags økonometriske makromodeller af Keynesiansk type i løbet af 1990'erne trængt, eller mange steder endda fortrængt, af anvendte generelle ligevægtsmodeller. Teorierne om det frie markeds optimalitet fik samtidigt en helt central plads i alle lære- og håndbøger i økonomi.

Der er da heller ingen tvivl om, at den neoklassiske teoribygning er en fantastisk nyttig og logisk sammenhængende teori med meget stor forklaringskraft. Den kan forklare mange fænomener, og den kan bruges til at illustrere mange relevante mekanismer.

Men ingen teori kan forklare alting. Og hvis en teori bliver så eneherkende, som den amerikansk-neoklassiske økonomiske teoribygning har været den sidste snes år, så ligger det næsten nødvendigvis i kortene, at den også bliver brugt til at forklare ting, den ikke kan forklare, og til at støtte udsagn, der er tvivlsomme.

Der kan derfor i dag være god grund til at se lidt nærmere på hvilke alternativer, der er til mainstream-økonomiens teoribygning. Da man talte mest om alternativ teori i 1970'erne, var der teorier nok. Da sloges keynesianere med monetaristerne om makroteorien, Walras' og Debreu's teoretikere med Marshall-elevernes mere partielle modeller om mikroteorien, og marxisterne anså dem alle for borgerlige og kapitalistiske. Dengang var der i virkeligheden ikke meget behov for at støtte "alternativ" teori.

Det er der i dag, for i dag er der én dominerende teoribygning, og det er alternativer til denne dominerende teoribygning, der analyseres i dette nummer af *Samfundsøkonomen*. Der er mange grader af alternativitet. Nogle teorier er anerkendte familiedømmede medlemmer med acceptable relationer til det regerende dynasti: De supplerer mere end de konkurrerer. Andre er mere kontroversielle og egentligt alternative. Men de har alle betydelige elementer udenfor den neoklassiske teoribygning.

Nummeret starter med Katarina Juselius og Søren Johansens artikel om moderne økonometri. Selv om

de begge hører til verdens mest citerede økonomer i øjeblikket, så opfatter de selv deres statistiske metoder som et klart alternativ til den neoklassiske teoris mange ikke testede a priori antagelser. Birgitte Sloth og Jean-Robert Tyran ser på, hvor langt man kan komme med en eksperimentel tilgang til økonomien; og ikke alle eksperimenter støtter den neoklassiske økonomis grundantagelser. Jesper Jespersen diskuterer en moderne makroteori byggede på Keynes' teorier, og Hans Aage ser på, hvad Karl Marx kan sige os i dag. Nogen af Marx' teorier er klart forældede, men der er også betydningsfuld inspiration at hente hos den gamle socialist. Thorbjørn Knudsen diskuterer de i erhvervsøkonomien mere og mere udbredte evolutionære økonomiske teorier. Niels Kærgård ser på, hvordan en række af de førende danske teologer har forholdt sig til den neoklassiske grundantagelse om selviske agenter. Axel Mossin diskuterer teorier og holdninger bag den europæiske velfærdsmodel, og endelig redegør Niels Kærgård for den kritik af moderne økonomi, der er fremført af Deirdre McCloskey – en af de førende kritikere af centrale tendenser indenfor mainstream-økonomien. Til sidst ser Henrik Preben Perregaard på versteinen-begrebet – det er vigtigt, at vi ser på de store økonomer som hele mennesker ned følelser og seksualliv, argumenterer han.